Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES LAILAS MEDINAS
SECINĀJUMI,
sniegti 2025. gada 11. septembrī[1]

Lieta C-58/24

NE,
MY,
HJ,
XF,
WB,
UV,
VK,
JU,
RJ,
DZ
pret
***An Bord Pleanála*,**
***Minister for Housing, Local Government and Heritage* (Īrija),**
***The Attorney General*,**
persona, kas iestājusies lietā:
Drumakilla Limited

(*High Court* (Augstā tiesa, Īrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Vide – Direktīva 92/43/EEK – Dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzība – 12. pants – Atsevišķu dzīvnieku sugu stingras aizsardzības sistēma – 16. pants – Atkāpes piešķiršana pirms pieteikuma par būvatļaujas izsniegšanu projektam, uz kuru attiecas Direktīva 2011/92/ES – 11. pants – Orhūsas konvencija – 9. panta 2. punkts – Procesuālā autonomija – Efektivitātes princips – Procesuāli noteikumi lēmuma par atkāpi un attīstības piekrišanas lēmuma spēkā esības apstrīdēšanai

[1] Oriģinālvaloda - angļu.

I. Ievads

1. Šie secinājumi attiecas uz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par Dzīvotņu direktīvas[2] un IVN direktīvas[3] interpretāciju. Šo lūgumu *High Court* (Augstā tiesa, Īrija) iesniegusi saistībā ar tiesvedību, ko ierosinājusi fizisku personu grupa[4] par Īrijas iestāžu atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam pieņemto lēmumu par atkāpi, lai atvieglotu dzīvojamo vienību būvniecību bijušajā karmelītu klosterī Delganijā [*Delgany*] (Viklovas grāfiste [*County Wicklow*], Īrija)[5]. Šobrīd šajā klosterī mitinās liela sīksikpārņu, kas ir Dzīvotņu direktīvas IV pielikumā uzskaitīta stingri aizsargājama suga, kolonija[6].

2. Šī lūguma pamatā ir fakts, ka prasītāji pamatlietā lēmuma par atkāpi spēkā esību nav apstrīdējuši termiņā, kas iesniedzējtiesas ieskatā ir noteikts Īrijas tiesībās. Šī atkāpe – kuras, kā uzskata šī tiesa, "pamatojums ir absurds" – tika apstrīdēta vienlaikus ar lēmumu, ar ko pēc šī termiņa beigām dota attīstības piekrišana. Iesniedzējtiesas skatījumā tas nozīmē, ka lēmuma par atkāpi atcelšanas prasība jāuzskata par novēlotu un jānoraida, ja vien atbilstoši Savienības tiesību normām nav jābūt pretējam risinājumam.

3. Šī lieta, pirmām kārtām, ir par procesuāla rakstura jautājumiem. Konkrēti, Tiesai jānosaka, vai valsts procesuālais noteikums, kurā paredzēts atšķirīgs termiņš, lai apstrīdētu, pirmkārt, lēmuma par atkāpi atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam, un, otrkārt, attīstības piekrišanas lēmuma, kas ietilpst IVN direktīvas piemērošanas jomā, spēkā esību, ir saderīgs ar Savienības tiesībām, it īpaši ar Orhūsas konvencijā nostiprināto principu par plašām iespējām vērsties tiesā[7]. Šajā nolūkā Tiesai būs jāapsver procesuālās sekas, kas izriet no tās 2022. gada 24. februāra sprieduma *Namur-Est Environnement* (C-463/20, EU:C:2022:121)[8], kurā tā būtībā atzina, ka saskaņā ar Dzīvotņu direktīvu pieņemts lēmums par atkāpi, ievērojot konkrētus nosacījumus, ietilpst attīstības piekrišanas procedūrā, kas ieviesta ar IVN direktīvu. Otrām kārtām, šī lieta dod Tiesai iespēju sniegt papildu norādes par materiāltiesiskajiem nosacījumiem, kas dalībvalsts kompetentajai iestādei jāievēro, atļaujot projekta, uz kuru attiecas IVN direktīva, attīstītājam atkāpties no Dzīvotņu direktīvā paredzētajiem aizliegumiem.

[2] Padomes Direktīva 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu un savvaļas floras un faunas aizsardzību (OV 1992, L 206, 7. lpp.; turpmāk tekstā – "Dzīvotņu direktīva").

[3] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu (OV 2012, L 26, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "IVN direktīva").

[4] Turpmāk tekstā – "prasītāji pamatlietā".

[5] Turpmāk tekstā – "celtniecības projekts".

[6] Skat. arī Eiropas Komisija, *EU action plan for the conservation of all bat species in the European Union* (2018–2024) [ES rīcības plāns visu sikspārņu sugu saglabāšanai Eiropas Savienībā (2018–2024)] un 2023. gada 13. janvāra *Complementary document* [Papildu dokuments], pieejami: https://circabc.europa.eu/ui/group/3f466d71-92a7-49eb-9c63-6cb0fadf29dc/library/2b8bfe05-4fa6-43d5-b82a-c6d484cb82e4/details.

[7] Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, kas parakstīta Orhūsā 1998. gada 25. jūnijā un Eiropas Kopienas vārdā apstiprināta ar Padomes 2005. gada 17. februāra Lēmumu 2005/370/EK (OV 2005, L 124, 1. lpp.; turpmāk tekstā – "Orhūsas konvencija").

[8] Turpmāk tekstā – spriedums "*Namur-Est Environnement*".

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Starptautiskās tiesības

4. Orhūsas konvencijas 9. pantā "Iespēja griezties tiesu iestādēs" paredzēts:

"[..]

2. Katra Puse saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nodrošina to, ka ieinteresētās sabiedrības pārstāvjiem:

a) kuriem ir pamatota interese vai arī

b) kuri uzskata, ka noticis tiesību aizskārums, ja šādu priekšnosacījumu paredz attiecīgās Puses administratīvā procesa normas, ir iespēja pārskatīšanas nolūkā griezties tiesā un/vai kādā citā neatkarīgā un objektīvā institūcijā, kas noteikta likumā, lai – pamatojoties uz materiāliem vai procesuāliem aspektiem – apstrīdētu jebkura tāda lēmuma, darbības vai bezdarbības likumību, uz ko attiecas 6. panta noteikumi, ja šāda apstrīdēšana paredzēta attiecīgās valsts tiesību aktos, kā arī neskarot šā panta 3. punktu un citus attiecīgus šīs konvencijas noteikumus.

[..]

5. Lai šā panta noteikumus padarītu efektīvākus, katra Puse nodrošina to, ka sabiedrība tiek informēta par administratīvajām vai tiesas procedūrām, kas tai pieejamas pārskatīšanas nolūkā, kā arī lemj par atbilstošu palīdzības sistēmu ieviešanu, lai novērstu vai mazinātu finansiālus un citus šķēršļus saistībā ar griešanos tiesu iestādēs."

B. Eiropas Savienības tiesības

1. Dzīvotņu direktīva

5. Dzīvotņu direktīvas 12. panta 1. punkts formulēts šādi:

"Dalībvalstis veic nepieciešamos pasākumus, lai IV pielikuma a) daļā uzskaitītajām dzīvnieku sugām to dabiskās izplatības areālā izveidotu stingras aizsardzības sistēmu, aizliedzot:

[..]

b) minēto sugu īpatņu apzinātu traucēšanu, jo īpaši to vairošanās, mazuļu attīstības, ziemas guļas un migrāciju laikā;

[..]

d) vairošanās vai atpūtas vietu noplicināšanu vai iznīcināšanu."

6. Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktā noteikts:

“Ja nav apmierinošas alternatīvas un ja netiek kaitēts attiecīgo sugu populāciju saglabāšanai labvēlīgā aizsardzības statusā to dabiskās izplatības areālā, dalībvalstis drīkst atkāpties no 12., 13., 14. panta un 15. panta a) un b) punkta noteikumiem, lai:

a) aizsargātu savvaļas faunu un floru un saglabātu dabiskās dzīvotnes;

[..]

c) rūpētos par veselības aizsardzību un sabiedrības drošību vai obligāti ievērotu citas sevišķi svarīgas sabiedrības intereses, tostarp sociāla vai ekonomiska rakstura intereses un videi primāri svarīgas labvēlīgas pārveides;

[..].”

7. Dzīvotņu direktīvas IV pielikumā “Kopienā nozīmīgas dzīvnieku un augu sugas, kam vajadzīga stingra aizsardzība” paredzēts:

“[..]

a) DZĪVNIEKI

MUGURKAULNIEKI

[..]

MICROCHIROPTERA

[..].”

2. IVN direktīva

8. IVN direktīvas 1. pantā noteikts:

“1. Šī direktīva attiecas uz to valsts un privāto projektu ietekmes uz vidi novērtējumu, kuriem, iespējams, ir būtiska ietekme uz vidi.

2. Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

a) “projekts” nozīmē:

– celtniecības darbu vai citu ierīkošanu vai programmu izpildi,

[..];

c) “attīstības piekrišana” nozīmē kompetentās iestādes vai iestāžu lēmumu, kas piešķir attīstītājam tiesības turpināt projektu;

[..]

g) “ietekmes uz vidi novērtējums” ir process, ko veido:

i) ietekmes uz vidi ziņojuma sagatavošana, ko veic attīstītājs, [..]

[..]

iv) kompetentās iestādes pamatotais secinājums par projekta būtisku ietekmi uz vidi, ņemot vērā iii) punktā minētās pārbaudes rezultātus un vajadzības gadījumā pašas papildu pārbaudi; kā arī

v) kompetentās iestādes pamatotā secinājuma integrēšana kādā no 8.a pantā minētajiem lēmumiem.

[..]”

9. IVN direktīvas 2. pantā paredzēts:

“1. Dalībvalstis nosaka visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka, pirms tiek dota attīstības piekrišana, uz tiem projektiem, kuriem var būt būtiska ietekme uz vidi *inter alia* to rakstura, apjoma vai atrašanās vietas dēļ, attiektos prasība par attīstības piekrišanu un novērtējumu attiecībā uz to ietekmi uz vidi. Minētie projekti ir noteikti 4. pantā.

[..]”

10. IVN direktīvas 4. pantā noteikts:

“[..]

2. Saskaņā ar 2. panta 4. punktu attiecībā uz II pielikumā uzskaitītajiem projektiem dalībvalstis nolemj, vai projekts jānovērtē saskaņā ar 5. līdz 10. pantu. Dalībvalstis nolemj, izmantojot:

a) katra gadījuma pārbaudes;

vai

b) dalībvalsts noteiktos limitus vai kritērijus.

Dalībvalstis var nolemt piemērot gan a), gan b) apakšpunktā minēto kārtību.

[..]

4. Kad dalībvalstis nolemj pieprasīt lēmumu par projektiem, kas uzskaitīti II pielikumā, attīstītājs sniedz informāciju par projekta pazīmēm un tā iespējamo būtisko ietekmi uz vidi. Sīki izstrādāts sniedzamās informācijas saraksts ir sniegts II.A pielikumā. [..]

[..]”

11. Atbilstoši IVN direktīvas 6. pantam:

“[..]

2. Lai nodrošinātu attiecīgās sabiedrības daļas efektīvu līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesā, sabiedrību par šādiem jautājumiem informē elektroniski un ar publiskiem paziņojumiem vai atbilstīgiem līdzekļiem vides lēmumu pieņemšanas procedūru, kas minētas 2. panta 2. punktā, sākumposmā vai vēlākais, tiklīdz šādu informāciju var sniegt:

a) lūgums piešķirt attīstības piekrišanu;

[..].”

12. IVN direktīvas 11. pantā ir ietverts regulējums attiecībā uz prasībām, kas celtas par lēmumiem, kuru pieņemšanā saskaņā ar IVN direktīvu nepieciešama sabiedrības līdzdalība.

“1) Dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar valsts tiesību sistēmu attiecīgās sabiedrības daļas locekļiem:

a) kuri ir pietiekami ieinteresēti; vai

b) ja dalībvalsts administratīvi procesuālajās tiesībās tas paredzēts kā priekšnoteikums – kuru tiesības ir aizskartas;

ir iespēja pārskatīšanas kārtībā ierosināt lietu tiesā vai citā neatkarīgā un objektīvā struktūrā, kas izveidota ar tiesību aktiem, lai apstrīdētu tādu lēmumu, darbību vai bezdarbības būtības vai procesuālo likumību, uz kuru attiecas šīs direktīvas noteikumi par sabiedrības līdzdalību.

2. Dalībvalstis nosaka, kurā stadijā minētos lēmumus, darbības vai bezdarbību var apstrīdēt.

[..]

5. Lai veicinātu šā panta noteikumu efektivitāti, dalībvalstis nodrošina, ka sabiedrībai ir pieejama praktiska informācija par piekļuvi administratīvajām un tiesu pārskatīšanas procedūrām.”

C. Īrijas tiesības

13. *Rules of the Superior Courts* (Augstāko tiesu Reglaments)[9] 84. rīkojuma 21. noteikumā paredzēts:

“(1) Pieteikums par pārsūdzības tiesā atļauju jāiesniedz trīs mēnešu laikā no dienas, kad pirmo reizi radies pamats iesniegt pieteikumu.

[..]

(3) Neatkarīgi no 1. punkta tiesa, ņemot vērā pieteikumu, var pagarināt termiņu, kurā var iesniegt pieteikumu par pārsūdzības tiesā atļauju, bet šo termiņu pagarina tikai tad, ja tā ir pārliecinājusies, ka:

(a) ir pamatots un pietiekams iemesls un

(b) apstākļus, kuru dēļ pieteikums par atļauju netika iesniegts 1. punktā minētajā termiņā:

[9] Turpmāk tekstā – “*RSC*”.

(i) pieteikuma iesniedzējs nevarēja kontrolēt vai

(ii) tas nevarēja tos saprātīgi paredzēt.

[..]"

III. Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

14. 2020. gada 17. janvārī *Drumakilla Limited*[10], gatavojoties celtniecības projekta būvatļaujas saņemšanai, iesniedza *National Parks and Wildlife Service* (Nacionālo parku un savvaļas augu un dzīvnieku dienests, Īrija) pieteikumu par atkāpes piešķiršanu atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam. Šis pieteikums attiecās uz sīksikpārņiem, kas ir stingri aizsargājamas sugas saskaņā ar šīs direktīvas IV pielikumu, it īpaši dzīvnieku grupā *Microchiroptera*. Lēmums par atkāpi tika pieņemts 2020. gada 4. martā, un pēc tam 2020. gada 21. jūlijā tas tika grozīts, lai tajā iekļautu brūno garausaini (*Plecotus auritus*).

15. 2020. gada 21. oktobrī *Drumakilla* iesniedza pieteikumu par būvatļauju celtniecības projektam. Pieteikumam citastarp bija pievienots sākotnējā izvērtējuma ziņojums par ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamību un grozītais lēmums par atkāpi.

16. *An Bord Pleanála* (Īrijas Teritorijas plānošanas aģentūra) 2021. gada 15. februārī izsniedza projekta būvatļauju[11]. Lēmumā tā uzskatīja, ka *Drumakilla* iesniegtajā sākotnējā izvērtējuma ziņojumā celtniecības projekta iespējamā ietekme uz vidi ir pienācīgi identificēta un aprakstīta. Turklāt *An Bord Pleanála* skatījumā plānotajai būvniecībai nevarēja būt būtiska ietekme uz vidi teritorijas rakstura un atrašanās vietas dēļ. Tāpēc tā secināja, ka ietekmes uz vidi novērtējums nav nepieciešams.

17. 2021. gada 25. martā prasītāji pamatlietā apstrīdēja lēmumu par būvatļauju un lēmumu par atkāpi.

18. *High Court* (Augstā tiesa, Īrija), kas ir iesniedzējtiesa šajā lietā, noraidīja prasību atcelt lēmumu par būvatļauju. Taču tā apturēja tiesvedību, lai prasības par lēmuma par atkāpi izskatīšanā varētu tikt iesniegti jauni apsvērumi.

19. Šajā ziņā iesniedzējtiesa, pirmkārt, izklāsta, ka, lai gan lēmumā par atkāpi ir norādīts, ka nav pieņemamu alternatīvu šīs atkāpes piešķiršanai, no dokumentiem neizriet, ka būtu apsvērtas alternatīvas, kas mazāk ietekmē stingri aizsargājamās sugas, vai arī alternatīva nepiešķirt atkāpes atļauju. No tā var secināt, ka ir iespējams, ka alternatīvas nav apsvērtas. Turklāt iesniedzējtiesa atzīmē, ka lēmumā par atkāpi ir norādīts, ka tas ir pieņemts attiecīgās sugas aizsardzības interesēs, un šis secinājums, pēc iesniedzējtiesa domām, ir "acīmredzami nepamatots vai pat absurds".

20. Otrkārt, iesniedzējtiesa uzsver, ka Īrijas tiesībās nav īpašas tiesību normas, kurā būtu norādīts lēmuma par atkāpi spēkā esības apstrīdēšanas termiņš, un tas nozīmē, ka šai prasībai ir piemērojami vispārīgie noteikumi par pārskatīšanu tiesā. Šajā ziņā iesniedzējtiesa paskaidro, ka saskaņā ar *RSC* 84. rīkojuma 21. noteikumu pieteikums par pārsūdzības tiesā atļauju jāiesniedz

[10] Turpmāk tekstā –"*Drumakilla*" vai "attīstītājs".

[11] Būvatļaujas izsniegšana jāsaprot kā atsauce uz jēdzienu "attīstības piekrišana", kā tas definēts IVN direktīvas 1. panta 2. punkta c) apakšpunktā.

trīs mēnešu laikā no dienas, kad pirmo reizi radies pamats iesniegt pieteikumu, vai – pēc pieteikuma iesniedzēju papildu pieprasījuma – no dienas, kad pieteikuma iesniedzējs uzzināja vai viņam vajadzēja uzzināt par apstrīdēto lēmumu.

21. Treškārt, iesniedzējtiesa arī norāda, ka, tā kā saskaņā ar Īrijas tiesībām lēmums par atkāpi atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam ir atsevišķs lēmums pēc būtības un tas nav viens no vairākiem starpposma lēmumiem, ar kuriem projektam tiek piešķirta galīgā atļauja, tas jāapstrīd atsevišķi *RSC* 84. rīkojuma 21. noteikumā paredzētajā noilguma termiņā, kas noteikts tiesību aktos, nevis pēc galīgā lēmuma par būvatļaujas izsniegšanas pieteikumu pieņemšanas. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šie termiņi ir saprātīgi paredzami.

22. Ceturtkārt, iesniedzējtiesa precizē, ka pamatlietā prasītāji nav apstrīdējuši lēmumu par būvatļauju, pamatojoties uz lēmumā par atkāpi pieļautajiem trūkumiem. Tādēļ saskaņā ar šīs tiesas norādīto prasība par būvatļaujas piešķiršanas lēmumu ir tikusi noraidīta, pat ja prasība par lēmumu par atkāpi joprojām tiek izskatīta.

23. Piektkārt, iesniedzējtiesa norāda, ka prasītāji pamatlietā nav apstrīdējuši lēmuma par atkāpi spēkā esību trīs mēnešu laikā no brīža, kad tie uzzināja vai tiem vajadzēja par to uzzināt, proti, no datuma, kurā *Drumakilla* iesniedza būvatļaujas izsniegšanas pieteikumu. Līdz ar to tiesa uzskata, ka šī prasība ir novēlota un jānoraida. Iesniedzējtiesa sliecas uzskatīt, ka nav Savienības tiesību normas, kas noteiktu pretēju rezultātu. Tomēr, tā kā šī nostāja nav pilnībā neapšaubāma, iesniedzējtiesa uzskatīja par lietderīgu vērsties Tiesā.

24. Šādos apstākļos *High Court* (Augstā tiesa, Īrija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [IVN direktīvas] 11. pants kopsakarā ar Orhūsas konvencijas 9. panta 2. punktā noteikto principu par plašām iespējām vērsties tiesā jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja projektu [IVN direktīvas] 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē, kura veikšanai nepieciešama attīstības piekrišana ("primārā piekrišana"), nevar īstenot, ja attīstītājs pirms tam nav saņēmis vēl vienu atļauju ("sekundārā piekrišana"), un ja iestāde, kuras kompetencē ir primārās piekrišanas piešķiršana šādam projektam, saglabā iespēju projekta ietekmi uz vidi izvērtēt stingrāk, nekā tas tika darīts saistībā ar sekundāro piekrišanu, šāda sekundārā piekrišana (ja tā ir piešķirta pirms primārās piekrišanas) ir uzskatāma par daļu no procedūras, kurā tiek sniegta piekrišana projekta attīstībai, citiem mērķiem kā vien saistībā ar apsveramo vai izvērtējamo jautājumu loku saskaņā ar [IVN direktīvu] vai nu vispārīgi, vai tad, ja sekundārā piekrišana ir lēmums, kas pieņemts saskaņā ar [Dzīvotņu direktīvas] 16. panta 1. punktu un kas projekta attīstītājam atļauj atkāpties no piemērojamiem sugu aizsardzības pasākumiem, lai īstenotu projektu?

2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, vai [IVN direktīvas] 11. pants kopsakarā Orhūsas konvencijas 9. panta 2. punktā noteikto principu par plašām iespējām vērsties tiesā nozīmē to, ka valsts tiesību normas par dienu, no kuras sākas termiņš, lai apstrīdētu saskaņā ar [Dzīvotņu direktīvas] 16. panta 1. punktu pieņemta lēmuma ("sekundārā piekrišana") spēkā esību, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka šis termiņš sākas pirms attiecīgās attīstības piekrišanas ("primārā piekrišana") piešķiršanas dienas vai nu vispārīgi, vai arī gadījumā, ja: i) attiecībā pret projektu veikta Direktīvas 2011/92 4. panta 2. punkta a) apakšpunktā paredzētā katra gadījuma pārbaude un/vai ii) nolemšana saskaņā ar 4. panta 5. punktu primārās piekrišanas sakarā tika veikta pēc tam, kad piešķirta sekundārā piekrišana, vai vienlaikus ar lēmumu par primāro piekrišanu, un/vai iii) tiesvedībā, kurā apstrīd sekundārās

piekrišanas spēkā esību, nav ietverts pamats, ar ko apstrīd attiecīgo primāro piekrišanu, atsaucoties uz apgalvoto sekundārās piekrišanas spēkā neesību, un/vai iv) prasītājs nav iesniedzis pieteikumu par termiņa pagarinājumu, lai apstrīdētu sekundāro piekrišanu, kas saskaņā ar valsts tiesībām ir nepieciešams novēlotai lēmuma apstrīdēšanai, ja nepastāv pretējas ES tiesību normas?

3) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un atbilde uz otro jautājumu kopumā ir noliedzoša, vai [IVN direktīva] kopsakarā ar Pamattiesību hartas 47. pantu un/vai Orhūsas konvencijas 9. panta 2. punktā noteikto principu par plašām iespējām vērsties tiesā jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalsts tiesībās noteiktajam termiņam, kas paredzēts tiesvedības uzsākšanai, lai aizstāvētu šajā direktīvā paredzētās tiesības, ir jābūt saprātīgi paredzamam, bet tam nav jābūt skaidri norādītam tiesību aktos saskaņā ar [IVN direktīvas] 11. panta 2. punktu un/vai sabiedrībai pieejamajā praktiskajā informācijā par piekļuvi administratīvajām un pārbaudes tiesā procedūrām saskaņā ar [IVN direktīvas] 11. panta 5. punktu, un/vai galīgi un droši noteiktam valsts judikatūrā, lai atbildi uz otro jautājumu neietekmētu tas, ka dalībvalsts tiesībās ir paredzēts paredzams vispārējs termiņš, kas attiecas uz publisko tiesību prasībām kopumā, tostarp attiecībā uz tiesvedības uzsākšanu par tāda saskaņā ar [Dzīvotņu direktīvas] 16. panta 1. punktu pieņemta lēmuma apstrīdēšanu, kas ļauj attīstītājam atkāpties no piemērojamajiem sugu aizsardzības pasākumiem, lai īstenotu projektu, lai gan tas attiecīgajās valsts tiesībās ir ietverts netieši, nevis skaidri?

4) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un vai nu atbilde uz otro jautājumu ir apstiprinoša, vai atbilde uz trešo jautājumu ir noliedzoša, vai [Dzīvotņu direktīvas] 16. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka kompetentā iestāde nevar secināt, ka nav "cita pieņemama risinājuma" attiecībā uz lēmumu, ar kuru attīstītājam atļauj atkāpties no piemērojamiem sugu aizsardzības pasākumiem, lai īstenotu projektu [IVN direktīvas] 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ja vien kompetentā iestāde faktiski neizskata tādas alternatīvas kā alternatīva īstenošanās vieta vai tehniskais projekts, vai atkāpes piešķiršanas atteikums?

5) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un vai nu atbilde uz otro jautājumu ir apstiprinoša, vai atbilde uz trešo jautājumu ir noliedzoša, vai [Dzīvotņu direktīvas] 16. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka kompetentā iestāde nevar secināt, ka lēmums, ar kuru attīstītājam atļauj atkāpties no piemērojamiem sugu aizsardzības pasākumiem, lai īstenotu projektu [IVN direktīvas] 1. panta 2. punkta a) apakšpunkta izpratnē, ir "savvaļas floras un faunas aizsardzības un dabisko dzīvotņu saglabāšanas interesēs", ja vien zināma aizsardzība netiek radīta ar pašu atkāpi, nevis ar ietekmes mazināšanas pasākumiem, kas veikti, lai samazinātu vai kompensētu kaitējumu, ko radījuši lēmumā par atkāpi atļautie pasākumi?"

25. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā tika iesniegts 2024. gada 26. janvārī. Rakstveida apsvērumus iesniedza prasītāji pamatlietā, *Minister for Housing, Local Government and Heritage* (mājokļu, vietējo pašvaldību un kultūras mantojuma ministrs, Īrija), Īrija, kā arī Eiropas Komisija. Tiesas sēde mutvārdu paskaidrojumu uzklausīšanai šajā lietā netika rīkota. Tomēr lietas dalībnieki rakstveidā atbildēja uz Vispārējās tiesas 2025. gada 3. martā uzdotajiem jautājumiem.

IV. Juridiskā analīze

26. Ar uzdotajiem jautājumiem iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kā interpretēt IVN direktīvas 11. pantu un Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktu, it īpaši, ņemot vērā principu par plašām iespējām vērsties tiesā, kas nostiprināts Orhūsas konvencijas 9. panta 2. punktā.

27. Konkrētāk, ar pirmajiem trim jautājumiem iesniedzējtiesa vaicā, vai IVN direktīva, proti, tās 11. panta 2. punkts, jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja atļauju celtniecības projektam nevar izsniegt, pirms attīstītājs saņem lēmumu par atkāpi atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam, šis lēmums jāuzskata par daļu no attīstības piekrišanas procedūras, it īpaši vajadzībām, kam nav saistības ar atbilstoši IVN direktīvai izvērtējamo aspektu loku (*pirmais jautājums*). Iesniedzējtiesa šo jautājumu uzdod, lai noskaidrotu, vai termiņš lēmuma par atkāpi tiesiskuma apstrīdēšanai var beigties pirms attīstības piekrišanas lēmuma pieņemšanas, it īpaši, ja pieteikuma iesniedzējs neapstrīd attīstības piekrišanas spēkā esību lēmumā par atkāpi pieļauto trūkumu dēļ (*otrais jautājums*). Savukārt, pieņemot, ka lēmuma par atkāpi tiesiskuma apstrīdēšanas termiņš var beigties pirms attīstības piekrišanas lēmuma pieņemšanas, iesniedzējtiesa vaicā, vai šim termiņam jābūt noteiktam tiesiskajā regulējumā vai IVN direktīvas 11. panta 5. punktā paredzētajā praktiskajā informācijā, vai arī tas var būt vienkārši saprātīgi paredzams (*trešais jautājums*).

28. Savukārt ar pēdējiem diviem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot: i) vai Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktā ir prasība efektīvi izvērtēt alternatīvus risinājumus pirms lēmuma par atkāpi pieņemšanas (*ceturtais jautājums*) un ii) vai šī tiesību norma liedz kompetentajai iestādei secināt, ka, lai aizsargātu savvaļas faunu un floru un saglabātu dabiskās dzīvotnes, jāpieņem lēmums, ar kuru attīstītājam tiek atļauts atkāpties no šīs direktīvas 12. panta noteikumiem, lai īstenotu celtniecības projektu (*piektais jautājums*).

29. Tā kā pirmais, otrais un trešais jautājums ir par vienu un to pašu procesuālo jautājumu attiecībā uz nosacījumiem, kādi izvirzīti valsts tiesībās paredzētajiem termiņiem, lai apstrīdētu lēmuma par atkāpi atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam spēkā esību tāda projekta īstenošanai, uz kuru attiecas IVN direktīva, izskatīšu tos kopā. Pēc tam pievērsīšos ceturtajam un piektajam jautājumam, kas attiecas uz materiāltiesiskajiem nosacījumiem, kādi jāizpilda kompetentajai iestādei, kad tā nolemj piešķirt vai nepiešķirt atkāpi no sugu aizsardzības pasākumiem, lai veicinātu celtniecības projektu.

A. Par pirmo, otro un trešo jautājumu

30. Ar pirmajiem diviem jautājumiem iesniedzējtiesa būtībā vaicā, vai IVN direktīvas 11. panta 2. punkts jāinterpretē tādējādi, ka noilguma termiņš lēmuma par atkāpi, kas pieņemts saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktu attiecībā uz celtniecības projektu, uz kuru attiecas IVN direktīva, spēkā esības apstrīdēšanai var beigties, pirms ir sniegta attīstības piekrišana. Ja tas tā ir, iesniedzējtiesa pēc tam ar trešo jautājumu vēlas noskaidrot, vai IVN direktīvas 11. panta 5. punkts jāinterpretē tādējādi, ka lēmumiem par atkāpēm piemērojamajiem noilguma termiņiem jābūt skaidri noteiktiem valsts tiesību aktos vai praktiskajā informācijā, kas minēta šajā direktīvas noteikumā.

31. Vispirms atgādināšu, ka atbilstoši IVN direktīvas 2. un 6. pantam dažiem projektiem, kas ietver celtniecības darbu izpildi[12], pirms kompetentās iestādes sniedz attīstības piekrišanu, ir nepieciešams i) ietekmes uz vidi novērtējums un ii) sabiedrības līdzdalība.

[12] Skat. IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunktu.

32. Kas attiecas uz ietekmes uz vidi novērtējumu, runa galvenokārt ir par ziņojumu, kas attiecas uz visu projekta iespējamo būtisko ietekmi uz vidi [13]. Šis novērtējums ir sistemātisks [14] attiecībā uz to projektu veidu, kuri uzskaitīti IVN direktīvas I pielikumā [15], bet attiecībā uz projektiem, kas uzskaitīti tās II pielikumā, tostarp pilsētu attīstības projektiem, kā tas ir pamatlietā, šī direktīva atstāj dalībvalstu ziņā noteikt ietekmes uz vidi novērtējuma nepieciešamību projektam [16]. Šāda veida projekta attīstītājam tomēr jāsniedz informācija, kurā aprakstītas projekta pazīmes un tā iespējamā ietekme uz vidi [17]. Turklāt, ja projekts var ietekmēt atbilstoši Dzīvotņu direktīvai stingri aizsargājamas sugas, Tiesas judikatūrā ir noteikts, ka šī ietekme jāaplūko projekta vides novērtējumā [18].

33. Sabiedrības līdzdalība savukārt attiecas uz procesu, kurā attiecīgajai sabiedrības daļai, kā tā definēta IVN direktīvas 1. panta 2. punkta e) apakšpunktā, ir iespēja paust viedokli, lai tas tiktu ņemts vērā galīgajā lēmumā (attīstības piekrišana). Sabiedrības līdzdalības galvenais mērķis ir nodrošināt, lai attiecīgā sabiedrības daļa efektīvi iesaistītos lēmumu pieņemšanas procesa, kas ietekmē vidi, agrīnā stadijā, sekmējot sabiedrības informētību vides jautājumos un stiprinot sabiedrības atbalstu lēmumiem, kas jāpieņem [19]. Šo mērķi vēl vairāk pastiprina pārliecība, ka attiecīgajai sabiedrības daļai jābūt piekļuvei pārskatīšanas procedūrām, lai apstrīdētu tādu lēmumu, darbību vai bezdarbības likumību, uz kuriem attiecas IVN direktīvas noteikumi par sabiedrības līdzdalību [20]. Jānorāda, ka atkāpes no Savienības tiesību normām par sugu aizsardzību jādara pieejamas attiecīgajai sabiedrības daļai [21].

34. Turklāt Tiesai jau ir bijusi iespēja izskatīt saikni starp lēmumu par atkāpi, kas pieņemts atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam, no vienas puses, un IVN direktīvā paredzēto attīstības piekrišanas procedūru, no otras puses. Tas bija galvenais jautājums, uz kuru tika sniegta atbilde spriedumā *Namur-Est Environnement*, kurā Tiesa, pirmkārt, pārbaudīja vai lēmums par atkāpi ietilpst attīstības piekrišanas procedūrā, ja šis lēmums ir pieņemts, lai īstenotu projektu, uz kuru attiecas IVN direktīvas 1. panta 2. punkta a) apakšpunkts. Saistībā ar šo jautājumu, otrkārt, Tiesa sīkāk pārbaudīja, vai sabiedrības līdzdalība, kas nepieciešama projektiem, kuri ietilpst IVN direktīvas piemērošanas jomā, bija jānodrošina jau pirms lēmuma par atkāpi pieņemšanas.

35. Ir svarīgi atzīmēt, ka spriedumā *Namur-Est Environnement* Tiesa uzskatīja, ka atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam piešķirtā atkāpe ir iepriekšējs lēmums [22], kas ietver tikai daļēju ietekmes, kāda projektam varētu būt uz stingri aizsargājamām sugām, novērtējumu [23]. Šis ir iemesls, kāpēc Tiesa uzskatīja, ka lēmums par atkāpi noteikti jāpieņem, pirms tiek sniegta piekrišana projekta attīstīšanai [24]. Turklāt Tiesa nosprieda, ka tad, ja dalībvalsts pilnvaras novērtēt projekta ietekmi atbilstoši Dzīvotņu direktīvai piešķir citai iestādei, nevis tai, kas sniedz attīstības

13 Skat. IVN direktīvas 1. panta 2. punkta g) apakšpunktu un 3. panta 1. punktu.

14 Skat. IVN direktīvas 8. apsvērumu.

15 Skat. IVN direktīvas 4. panta 1. punktu. Sistemātisks ietekmes uz vidi novērtējums jāveic tādiem projektiem kā atomelektrostacijas, tālsatiksmes dzelzceļi, automaģistrāles, ātrgaitas šosejas, bīstamo atkritumu noglabāšanas iekārtas un konkrētas jaudas dambji. Piemēram, šī tiesību norma bija piemērojama projektam, uz kuru attiecas spriedums *Namur-Est Environnement*.

16 Skat. IVN direktīvas 4. panta 2. punktu, kurā paredzēts, ka šo noteikšanu var veikt, pārbaudot katru gadījumu vai izmantojot limitus vai kritērijus.

17 Skat. IVN direktīvas 4. panta 3. punktu un tās II un II.A pielikumu.

18 Spriedums *Namur-Est Environnement*, 52. punkts.

19 Skat. IVN direktīvas 16. un 17. apsvērumu un 9. panta 1. punkta b) apakšpunktu.

20 Skat. IVN direktīvas 11. panta 1. un 3. punktu.

21 Skat. IVN direktīvas 6. panta 3. punkta a) apakšpunktu, lasot kopsakarā ar 5. panta 1. punkta b) apakšpunktu. Šajā nozīmē skat. arī ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumus lietā *Namur-Est Environnement* (C-463/20, EU:C:2021:868, 48. un 49. punkts).

22 Spriedums *Namur-Est Environnement*, 62. un 65. punkts.

23 Turpat, 59. punkts.

24 Turpat, 59. punkts.

piekrišanu, šis daļējais novērtējums nevar ietekmēt kopējo novērtējumu, kas šai iestādei katrā ziņā jāveic [25]. Pamatojoties uz minēto, Tiesa secināja, ka lēmums par atkāpi ietilpst attīstības piekrišanas procedūrā, ja, pirmkārt, projekta īstenošana nevar notikt bez tā, ka attiecībā uz attīstītāju ir ticis pieņemts lēmums par atkāpi, un, otrkārt, iestāde, kuras kompetencē ir sniegt piekrišanu attīstīšanai, saglabā iespēju novērtēt projekta ietekmi uz vidi striktāk, nekā tas ir darīts minētajā lēmumā [26].

36. Lai gan spriedumā *Namur-Est Environnement* bija runa par projektu, uz kuru attiecas prasība veikt pilnīgu ietekmes uz vidi novērtējumu atbilstoši IVN direktīvas 4. panta 1. punktam [27], Tiesas konstatējumi šajā spriedumā jāpiemēro, ja dalībvalstij saskaņā ar 4. panta 2. punktu jālemj, vai projektam jāveic šāds novērtējums (sākotnējais izvērtējums), kā tas ir pamatlietā

37. Šajā ziņā vispirms vēlos norādīt, ka gan pilnīga ietekmes novērtējuma, gan sākotnējā izvērtējuma mērķis ir nodrošināt, ka vidiskie apsvērumi tiek iekļauti ar IVN direktīvu izveidotajā lēmumu pieņemšanas procesā attiecībā uz celtniecības projektiem [28], tostarp apsvērumi, kas pausti, pamatojoties uz informāciju, ko sabiedrības daļai, kurai var būt interese par attiecīgo projektu, ir tiesības sniegt atbilstoši šai direktīvai [29].

38. Turklāt – līdzīgi, kā Tiesa atzinusi spriedumā *Namur-Est Environnement*, – lēmums par atkāpi ir iepriekšējs lēmums, lai pieņemtu lēmumu atbilstoši IVN direktīvas 4. panta 2. punktam. Šajā ziņā IVN direktīvas 4. panta 5. punkts nerada nekādas šaubas, jo tajā ir skaidri noteikts, ka šādos gadījumos kompetentajai iestādei jāpieņem lēmums, ņemot vērā rezultātus, kas gūti tādās *iepriekšējās* pārbaudēs vai novērtējumos par ietekmi uz vidi, kuri veikti, ievērojot Savienības tiesību aktus, kas nav IVN direktīva, tātad arī Dzīvotņu direktīvu.

39. Visbeidzot – lai atbilstoši IVN direktīvas 4. panta 2. punktam noteiktu, vai projektam jāveic pilnīgs ietekmes uz vidi novērtējums, direktīvas 4. panta 3. punktā ir prasība ņemt vērā attiecīgos atlases kritērijus, kas izklāstīti III pielikumā [30]. Tas nozīmē, ka tad, ja novērtējums, kas veikts saistībā ar atkāpes piešķiršanas procedūru atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. pantam, nav saskaņots ar šiem kritērijiem, kompetentā iestāde saglabā pilnvaras striktāk izvērtēt projekta ietekmi uz vidi attiecībā uz ietekmi uz aizsargājamām sugām, līdzīgi kā Tiesa uz to atsaukusies spriedumā *Namur-Est Environnement*.

40. No tā izriet, ka tādā situācijā, kāda aprakstīta lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu, attiecīgais lēmums par atkāpi jāuzskata par daļu no attīstības piekrišanas procedūras atbilstoši spriedumā *Namur-Est Environnement* noteiktajam [31].

41. Atliek vēl atbildēt uz jautājumu, vai tad, ja lēmums par atkāpi jāuzskata par daļu no attīstības piekrišanas procedūras atbilstoši nosacījumiem, ko Tiesa noteikusi spriedumā *Namur-Est Environnement*, valsts tiesībās var tikt prasīts, lai šis lēmums tiktu apstrīdēts, pirms ir beidzies noilguma termiņš lēmuma par attīstības piešķiršanu apstrīdēšanai.

[25] Turpat, 62. punkts.

[26] Turpat, rezolutīvās daļas 1. punkts.

[27] Skat. spriedumu *Namur-Est Environnement*, 48. punkts.

[28] Skat. IVN direktīvas 8.a panta 1. punkta b) apakšpunktu. Šajā ziņā kā interpretācijas norādi skat. arī LESD 11. pantu, kurā noteikts, ka, īstenojot Savienības darbības, tajās citastarp jāparedz vides aizsardzības prasības.

[29] Šajā ziņā skat. IVN direktīvas 7. apsvērumu.

[30] Skat. it īpaši šī pielikuma 3. punktu "Iespējamās ietekmes tips un pazīmes".

[31] Skat. šo secinājumu 35. punktu.

42. Šajā ziņā no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka saskaņā ar IVN direktīvu dalībvalstīm ir rīcības brīvība paredzēt procesuālos noteikumus, ar kādiem var tikt pieņemts galīgais lēmums par attīstības piekrišanu [32]. Tas nozīmē, ka tām nav pienākuma paredzēt vienotu procedūru, lai lemtu par visu projekta ietekmi uz vidi tikai vienas piekrišanas ietvaros. Gluži pretēji – Tiesa ir precizējusi, ka dalībvalstis ir tiesīgas sadalīt dažādās ar projekta vides novērtējumu saistītās kompetences starp vairākām iestādēm, piešķirot katrai no tām lēmumu pieņemšanas pilnvaras šajā jomā [33]. No tā izriet, ka projekta, uz kuru attiecas IVN direktīva, ietekmes uz vidi novērtējumā, tostarp sākotnējā izvērtējuma procedūrā, var tikt pieņemti atsevišķi lēmumi, kas noteikti nozīmē, ka par tiem var celt prasību dažādos posmos atbilstoši valsts tiesību aktiem, ievērojot procesuālos noteikumus, kas paredzēti katrai no šīm prasībām.

43. Tomēr Tiesa ir arī precizējusi, ka dalībvalstīm to rīcības brīvība jāīsteno, ievērojot IVN direktīvā noteiktās prasības un pilnībā ievērojot šīs direktīvas mērķi [34]. It īpaši, tā kā Tiesa Dzīvotņu direktīvas 16. pantu ir skaidri interpretējusi tādējādi, ka saskaņā ar šo tiesību normu piešķirtā atkāpe – IVN direktīvā paredzēto procedūru vajadzībām – ir iepriekšējs lēmums, kas nevar ietekmēt kompetentās iestādes lēmumu par attīstības piekrišanu projektam, manuprāt, šī interpretācija nevar attiekties tikai uz materiāla rakstura apsvērumiem, kā to būtībā lūdz iesniedzējtiesa. Kā paskaidrošu turpinājumā, Tiesas spriedumam lietā *Namur-Est Environnement* noteikti jārada sekas procesuālā ziņā, tostarp attiecībā uz noteikumiem par noilguma termiņiem, kas piemērojami prasībām, kuras celtas par lēmumu par atkāpi, it īpaši attiecīgajai sabiedrības daļai.

44. Visupirms jānorāda, ka ģenerāladvokāte J. Kokote [*J. Kokott*] šīs sekas īsumā izklāsta secinājumos *Namur-Est Environnement*, kuriem es arī pievienojos [35]. Viņas skatījumā tas, ka lēmumam par atkāpi ir pagaidu raksturs, nozīmē, ka jebkura atsevišķa prasība par šo lēmumu būs jāceļ, neņemot vērā secinājumus, kas izdarīti ietekmes uz vidi novērtējumā, kurš veikts, lai saņemtu attīstības piekrišanu [36]. Tāpēc vajadzētu būt iespējai pilnībā apstrīdēt vides novērtējumu atbilstoši IVN direktīvas 11. pantam, tiklīdz kompetentā iestāde ir pieņēmusi galīgo lēmumu par attiecīgā projekta ietekmes uz vidi novērtējumu [37].

45. Kā jau norādīts šo secinājumu 36. punktā, iepriekš izklāstītais viedoklis noteikti attiecināms arī uz gadījumu, kad dalībvalstij atbilstoši IVN direktīvas 4. panta 2. punktam jālemj, vai attiecībā uz celtniecības projektu jāveic ietekmes uz vidi novērtējums, ciktāl šis lēmums jāuzskata par ietilpstošu attīstības piekrišanas procedūrā. Turklāt, manuprāt, ja pieeja, kuru secinājumos izklāstījusi ģenerāladvokāte J. Kokote, būtu atšķirīga, varētu tikt pārkāpts efektivitātes princips, kas piemērojams Savienības tiesībās atzītajai dalībvalstu procesuālajai autonomijai. Kā izriet no Tiesas pastāvīgās judikatūras, šis princips prasa, lai dalībvalstis neieviestu procesuālus ierobežojumus, kas padara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Savienības tiesību sistēmā piešķirto tiesību īstenošanu [38].

46. Šajā ziņā jānorāda, ka, pat ja Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkts neprasa lēmuma par atkāpi pieņemšanā iesaistīt attiecīgo sabiedrības daļu, Tiesa saistībā ar IVN direktīvas piemērošanas jomā ietilpstošiem projektiem ir skaidri precizējusi, ka attiecībā uz šīm atkāpēm

[32] Skat. spriedumu, 2011. gada 3. marts, Komisija/Īrija (C-50/09, EU:C:2011:109, 72.–74. punkts).

[33] Spriedums *Namur-Est Environnement*, 56. punkts.

[34] Spriedums *Namur-Est Environnement*, 57. punkts un tajā minētā judikatūra.

[35] Ģenerāladvokātes J. Kokotes secinājumi lietā *Namur-Est Environnement* (C-463/20, EU:C:2021:868).

[36] Turpat, 73. punkts.

[37] Turpat, 74. punkts.

[38] Skat. tostarp spriedumu, 2025. gada 8. maijs, *Myszak* (C-324/23, EU:C:2025:324, 51. punkts).

sabiedrības līdzdalība ir efektīvi jānodrošina pirms lēmuma par attīstības piekrišanu pieņemšanas [39]. Tas attiecināms uz lēmumu, kas jāpieņem atbilstoši IVN direktīvas 4. panta 2. punktam saistībā ar to, kad attiecīgā sabiedrības daļa jāiesaista – kā pilnīga ietekmes novērtējuma gadījumā –, lai nodrošinātu, ka sabiedrības viedokļi par ietekmi uz vidi tiek ņemti vērā [40].

47. Tādējādi, ja lēmumu par atkāpi nevar apstrīdēt pēc tam, kad attiecīgā sabiedrības daļa ir tikusi iesaistīta lēmumu pieņemšanas procesā, kurā tiek dota attīstības piekrišana, šai sabiedrības daļai tiktu liegtas gan tās līdzdalības tiesības, kas atzītas Tiesas judikatūrā par IVN direktīvu, gan tiesības uz piekļuvi izskatīšanai tiesā. Būtībā tas nozīmētu, ka netiktu sasniegts IVN direktīvas 11. pantā un Orhūsas konvencijas 9. panta 2. punktā noteiktais mērķis nodrošināt plašas iespējas vērsties tiesā [41].

48. Turklāt, tā kā atkāpe, kas piešķirta atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. pantam, ir iepriekšējs lēmums, uz kuru attiecas kompetentās iestādes, kas sniedz attīstības piekrišanu, turpmāks novērtējums, šī atkāpe – no attiecīgās sabiedrības daļas viedokļa – nevar darboties pilnā apjomā līdz brīdim, kad iestāde pieņem galīgo lēmumu. Patiešām, tikai šajā brīdī piešķirtajai atkāpei ir praktiska ietekme, kā to, šķiet, apsvērumos atzīst Īrija, jo nekāda attīstības darbība līdz šim brīdim nevar notikt.

49. Līdz ar to pastāv risks, ka attiecīgajai sabiedrības daļai noteiktais pienākums apstrīdēt lēmumu par atkāpi, kas ietilpst attīstības piekrišanas procedūrā, pirms kompetentā iestāde ir pieņēmusi lēmumu par nepieciešamību veikt ietekmes uz vidi novērtējumu atbilstoši IVN direktīvas 4. panta 2. punktam, var pārkāpt efektivitātes principu. Proti, šādā situācijā attiecīgajai sabiedrības daļai būtu jāiestājas lietā valsts tiesā priekšlaicīgi bez iespējas izsmeļoši izklāstīt lietu. Tajā pašā laikā pastāv arī risks, ka šī tiesa veiks attiecīgā lēmuma par atkāpi nepilnīgu izvērtējumu. Abi minētie kopā ietekmētu vispārējo mērķi nodrošināt visu atbilstošo aspektu, kuri ietekmē stingri aizsargājamo sugu aizsardzību un līdz ar to vienu no IVN direktīvas galvenajiem mērķiem, efektīvu pārbaudi.

50. No tā izriet, ka tad, ja lēmums par atkāpi saskaņā ar Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktu ir daļa no IVN direktīvā paredzētās attīstības piekrišanas procedūras, kā tas ir pamatlietā, šīs atkāpes tiesiskuma apstrīdēšanas termiņš attiecīgajai sabiedrības daļai nevar beigties, kamēr nav pieņemts galīgais lēmums par attīstības piekrišanu. Pretējā gadījumā tiktu apdraudētas ne tikai attiecīgās sabiedrības daļas līdzdalības tiesības, bet arī lēmuma par atkāpi pārbaudes tiesā efektivitāte.

51. Iepriekš izklāstītā tēze, pirmkārt, neskar prasību, ka lēmuma par atkāpi adresāts, piemēram, attīstītājs, apstrīd šī lēmuma spēkā esību agrākā posmā. Piemēram, jānorāda, ka 2023. gada 6. jūlija spriedumā *Hellfire Massy Residents Association* (C-166/22, EU:C:2023:545) runa bija par valsts tiesisko regulējumu, kurā būtībā ir paredzēta krimināltatbildība par tām pašām darbībām, kas uzskaitītas Dzīvotņu direktīvas 12. pantā, izņemot, ja ir piešķirta atkāpe. Šādā gadījumā tāda procesuālā tiesību norma kā pamatlietā aplūkotā, atbilstoši kurai šī lēmuma spēkā esības apstrīdēšanas termiņš tiek aprēķināts no datuma, kurā lēmums ticis pieņemts vai tas varēja būt zināms, saskaņā ar efektivitātes principu nebūtu jāapšauba. Tomēr šo secinājumu 46.–50. punktā

[39] Spriedums *Namur-Est Environnement*, 79. punkts un rezolutīvās daļas 2. punkts. Konkrētāk, Tiesa uzskatīja, ka sabiedrības līdzdalība šajā ziņā ir efektīva, ja, pirmkārt, tā notiek, pirms tiek pieņemts kompetentās iestādes lēmums sniegt attīstības piekrišanu minētā projekta attīstīšanai, otrkārt, sabiedrībai ir iespēja lietderīgi un pilnībā paust nostāju par visu minētā projekta ietekmi uz vidi un, treškārt, iestādei, kuras kompetencē ir sniegt piekrišanu šāda projekta attīstīšanai, ir iespējams pilnībā ņemt vērā minēto līdzdalību.

[40] Šajā nozīmē un pēc analoģijas skat. spriedumu, 2016. gada 8. novembris, *Lesoochranárske zoskupenie VLK* (C-243/15, EU:C:2016:838, 46.–49. punkts), kurā Tiesa uzskatīja, ka sabiedrības līdzdalība jānodrošina procedūrā, kurā tiek lemts par ietekmi uz vidi.

[41] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2013. gada 7. novembris, *Gemeinde Altrip* u.c. (C-72/12, EU:C:2013:712, 37. punkts).

jau izklāstīto iemeslu dēļ, kuri attiecas uz sabiedrības līdzdalības tiesībām un attiecīgās sabiedrības daļas tiesībām vērsties tiesā, valsts tiesību normām par termiņu aprēķināšanu jānodrošina, ka šai attiecīgajai sabiedrības daļai ir iespēja vērsties tiesā pēc tam, kad ir sniegta attīstības piekrišana.

52. Otrkārt, manuprāt, šajā analīzē izdarīto secinājumu nevar apšaubīt, atsaucoties uz tiesiskās drošības principu. Proti, nodrošinot, ka attiecīgā sabiedrības daļa par lēmumu par atkāpi var celt prasības tikai tad, kad i) kompetentā iestāde vispārīgi ir noteikusi, vai projektam jāveic ietekmes uz vidi novērtējums, un ii) ir nodrošināta attiecīgās sabiedrības daļas faktiska līdzdalība, procedūrai kopumā var tikt sniegta lielāka tiesiskā drošība.

53. Treškārt, šīs analīzes vajadzībām apstāklis, ko lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu norādīja iesniedzējtiesa, ka prasītāji pamatlietā neapstrīdēja lēmumu par būvatļauju, pamatojoties uz lēmuma par atkāpi trūkumiem, man šķiet nebūtisks. Ciktāl lēmums par atkāpi ietilpst attīstības piekrišanas procedūrā, kā apgalvots šajos secinājumos, šī lēmuma spēkā neesība noteikti ietekmē celtniecības projekta īstenošanu, ko bez šī lēmuma nevar veikt.

54. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uzskatu, ka IVN direktīvas 11. panta 2. punkts jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam pieņemts lēmums par atkāpi ietilpst IVN direktīvā paredzētajā attīstības piekrišanas procedūrā, termiņš šīs atkāpes tiesiskuma apstrīdēšanai attiecīgajai sabiedrības daļai nevar beigties pirms lēmuma par attīstības piekrišanu pieņemšanas dienas.

55. Tā kā trešais prejudiciālais jautājums ir balstīts uz pieņēmumu, ka termiņš atkāpes atļaujas tiesiskuma apstrīdēšanai var beigties pirms šī datuma, uz to, kā norādīts šo secinājumu 30. punktā, saistībā ar IVN direktīvas 11. panta 5. punkta interpretāciju atbilde nav jāsniedz.

B. Par ceturto un piekto jautājumu

56. No pirmā un otrā prejudiciālā jautājuma analīzes izriet, ka tad, ja ir piemērojami Tiesas konstatējumi lietā *Namur-Est Environnement*, lēmuma par atkāpi tiesiskuma apstrīdēšanas termiņš attiecīgajai sabiedrības daļai nevar beigties pirms attīstības piekrišanas datuma. Ciktāl tas ir pieņēmums, uz kuru balstīts ceturtais un piektais prejudiciālais jautājums, Tiesai – ja tā piekristu manai analīzei – būtu jāsniedz atbilde arī uz šiem jautājumiem.

57. Jāatgādina, ka ar ceturto un piekto prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, kādi nosacījumi pēc būtības jāizpilda, lai pieņemtu lēmumu par atkāpi atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam. Konkrētāk, iesniedzējtiesa, pirmkārt, jautā vai šajā tiesību normā tiek prasīta lūgtajai atkāpei alternatīvu risinājumu efektīva izvērtēšana, piemēram, saistībā ar attiecīgās sugas atrašanās vietu vai vienkārši alternatīva nepiešķirt šo atkāpi vispār. Otrkārt, iesniedzējtiesa jautā, vai Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam ir pretrunā tas, ka kompetentā iestāde pieņem lēmumu par atkāpi celtniecības projekta īstenošanai, pamatojoties uz to, ka šis projekts ir savvaļas faunas un floras aizsardzības un dabisko dzīvotņu saglabāšanas interesēs, kā to ir darījusi kompetentā iestāde pamatlietā.

58. Kā izriet no šo secinājumu 5. un 6. punkta, ar Dzīvotņu direktīvas 12. pantu ir izveidota stingras aizsardzības sistēma IV pielikuma a) daļā uzskaitītajām dzīvnieku sugām. Šīs tiesību normas mērķis ir nodrošināt jutīgu dzīvnieku sugu izdzīvošanu un aizsardzību, aizliedzot darbības, kas var kaitēt šīm sugām vai to dzīvotnēm. It īpaši ar to tiek aizliegts noplicināt vai iznīcināt šo dzīvnieku vairošanās un atpūtas vietas.

59. Savukārt Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktā ir izklāstīti nosacījumi, ar kādiem dalībvalstis var izdarīt izņēmumus no dažu dzīvnieku sugu stingras aizsardzības pasākumiem un tādējādi atkāpties no direktīvas 12. panta. Šādas atkāpes ir atļautas īpašos apstākļos, kas ir precīzi un izsmeļoši uzskaitīti, piemēram, lai aizsargātu savvaļas faunu un floru [42] vai citas sevišķi svarīgas sabiedrības interesēs, kas ietver arī sociāla un ekonomiska rakstura intereses [43].

60. Atbilstoši Tiesas judikatūrai – lai gan Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktā dalībvalstīm atļauts atkāpties no 12. panta, uz atkāpi, kas pieņemta uz šī pamata, ciktāl tā dalībvalstīm ļauj izvairīties no pienākumiem, kuri izriet no dabisko sugu stingras aizsardzības sistēmas, attiecas nosacījums, ka nav apmierinošas alternatīvas un ka ar šo atkāpi netiek kaitēts attiecīgo sugu populāciju saglabāšanai labvēlīgā aizsardzības statusā to dabiskās izplatības areālā [44].

61. Turklāt Tiesa ir precizējusi, ka attiecīgo nosacījumu pierādīšanas pienākums saistībā ar katru atkāpi ir iestādei, kas pieņem lēmumu par atkāpi [45]. Vēl jo vairāk – tā kā Dzīvotņu direktīvas 16. pants ir izņēmums no šajā direktīvā paredzētā aizsardzības režīma, tas ir jāinterpretē šauri [46]. Šis noteikums arī pienācīgi jāpiemēro, lai izpildītu konkrētas prasības īpašās situācijās [47].

62. Pirmkārt, no iepriekš minētajiem Tiesas apsvērumiem var viegli secināt, ka tad, ja kompetentā iestāde vēlas piešķirt atkāpi atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktam, šai iestādei sākotnēji jāpārbauda, vai atkāpes mērķi var sasniegt ar citu apmierinošu alternatīvu. Tiesa šajā ziņā ir nepārprotami norādījusi, ka atkāpi var piešķirt tikai tad, ja atkāpes mērķi apmierinošā veidā nevar sasniegt ar alternatīvu risinājumu [48]. Pienākumam saistībā ar pieteikumu par atkāpes piešķiršanu izvērtēt alternatīvus risinājumus ir ārkārtīgi svarīga nozīme, jo atbilstoši Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta formulējumam šo alternatīvu neesība un apstāklis, ka ierosinātais projekts nekaitē attiecīgo sugu populāciju saglabāšanai labvēlīgā aizsardzības statusā to dabiskās izplatības areālā, ir šīs atkāpes priekšnosacījumi [49], un tas nozīmē, ka šāds pieteikums jānoraida, ja šie nosacījumi nav izpildīti [50].

63. Turklāt jāuzsver, ka atbilstoši Tiesas judikatūrai kompetentās iestādes veiktā pārbaude jāpapildina ar cita atbilstoša formāla pienākuma izpildi. Tādējādi, lemjot par pieteikumu par atkāpes piešķiršanu, kompetentajai iestādei jāsniedz precīzs un atbilstīgs pamatojums, atsaucoties uz iemesliem, nosacījumiem un prasībām, kas paredzēti Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punktā [51], un it īpaši uz to, ka nav cita apmierinoša risinājuma, kas ļautu sasniegt attiecīgās atkāpes pamatojumam izvirzītos mērķus [52]. Jāatgādina, ka šis pienākums ir izšķirošs, tostarp, lai attiecīgā sabiedrība daļa īstenotu tiesības vērsties tiesā, kā aprakstīts šo secinājumu pirmajā daļā. Proti, pienākuma norādīt pamatojumu izpildei jāļauj minētajai sabiedrības daļai saistībā ar sugu aizsardzības pasākumu piemērošanu saprast iemeslus, kuru dēļ kompetentā iestāde pieņēma lēmumu pēc atkāpes piešķiršanas procedūras pabeigšanas, un tādējādi, atbilstoši labākajiem

42 Skat. Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta a) apakšpunktu.

43 Skat. Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta c) apakšpunktu.

44 Spriedums, 2024. gada 11. jūlijs, *WWF Österreich* u.c. (C-601/22, EU:C:2024:595, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).

45 Turpat, 50. punkts un tajā minētā judikatūra.

46 Turpat, 50. punkts un tajā minētā judikatūra.

47 Turpat, 51. punkts un tajā minētā judikatūra.

48 Skat. spriedumu, 2019. gada 10. oktobris, *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola* (C-674/17, EU:C:2019:851, 47. un nākamie punkti).

49 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2007. gada 10. maijs, Komisija/Austrija (C-508/04, EU:C:2007:274, 115. punkts).

50 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2007. gada 14. jūnijs, Komisija/Somija (C-342/05, EU:C:2007:341, 31. punkts).

51 Turpat, 25. punkts un tajā minētā judikatūra.

52 Turpat, 30. punkts.

iespējamiem nosacījumiem un pilnībā pārzinot apstākļus, izlemt, vai celt prasību tiesā. Tajā pašā laikā pamatojumam jāļauj šai tiesai veikt pārbaudi tiesā un it īpaši izvērtēt, vai lēmumā ir vai nav pieļauta kļūda [53].

64. Šajā gadījumā no lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu sniegtās informācijas izriet, ka nebija izvērtēts neviens alternatīvs risinājums, kam būtu mazāka ietekme uz stingri aizsargājamām sugām vai vienkārši risinājums vispār nepiešķirt projektam atļauju. Iesniedzējtiesa tieši norāda, ka pamatlietā aplūkotajā lēmumā par atkāpi ir vienīgi norādīts, ka "[nebija] apmierinoša risinājuma". Lai gan galīgais izvērtējums šajā ziņā jāveic šai tiesai, no šīs informācijas var secināt, ka kompetentā iestāde, šķiet, acīmredzami nav izpildījusi pienākumus, kas izriet no Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta, proti, pienākumu pārbaudīt apmierinošu alternatīvu risinājumu esību un pienākumu šajā ziņā sniegt precīzu un atbilstīgu pamatojumu, kā skaidri prasīts Tiesas judikatūrā [54].

65. Otrkārt, attiecībā uz jautājumu, vai kompetentā iestāde lēmumā par atkāpi var secināt, ka savvaļas faunas un floras aizsardzības un dabisko dzīvotņu saglabāšanas interesēs ir atļaut attīstītājam atkāpties no Dzīvotņu direktīvas 12. panta noteikumiem, norādīšu, ka šis paziņojums it īpaši attiecas uz šīs direktīvas 16. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētajiem atkāpes pamatiem.

66. Līdz šim Tiesai vēl nav bijusi iespēja judikatūrā interpretēt šīs tiesību normas nozīmi. Tomēr no Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta a) apakšpunkta formulējuma izriet, ka, lai piešķirtu atkāpi uz šī pamata, jāpierāda, ka attiecīgā atkāpe kopumā veicina savvaļas faunas un floras aizsardzību un dabisko dzīvotņu saglabāšanu. Būtībā Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir paredzēts mehānisms, lai vajadzību aizsargāt konkrētas sugas un dzīvotnes līdzsvarotu ar iespējamo vajadzību pārvaldīt citas sugas vai dzīvotnes, kas varētu tikt apdraudētas. Tas ļauj īstenot elastīgu pieeju aizsardzībā, atzīstot, ka noteiktos gadījumos, lai nodrošinātu ekosistēmu veselību ilgtermiņā, ir nepieciešama iejaukšanās. Kā jau minēts, tā kā Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta a) apakšpunkts ir izņēmums no direktīvā paredzētā aizsardzības režīma, tas jāinterpretē šauri un atbilstoši Tiesas judikatūrai, ņemot vērā piesardzības principu [55].

67. Saistībā ar šo un kā apgalvo Komisija, ir grūti paust viedokli, ka uz tādu celtniecības projektu kā pamatlietā, kas paredz dzīvojamo vienību būvniecību, kura izraisīs aizsargājamās sugas kolonijas atpūtas vietu iznīcināšanu, var attiekties Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzētais atkāpes pamats. Tā vēl jo vairāk ir tad, ja ņem vērā, ka pretēji kompetento iestāžu pienākumiem, kā tas jau izklāstīts šo secinājumu 63. punktā, nav sniegts pamatojums, kas paskaidrotu, kā attiecīgais projekts palīdzētu aizsargāt savvaļas faunu un floru un saglabāt dabiskās dzīvotnes. No minētā izriet, kā to izklāsta iesniedzējtiesa, ka šie visi elementi, skatīti kopā, liecina par to, ka kompetentā iestāde, norādot atbilstošu pamatlietā aplūkotajam projektam piemērotās atkāpes pamatu, ir pieļāvusi acīmredzamu kļūdu.

68. Ņemot vērā iepriekš minēto, jāsecina, ka Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkts jāinterpretē tādējādi, ka kompetentajai iestādei, lai piešķirtu atkāpi atbilstoši šai tiesību normai, jāveic efektīva alternatīvo risinājumu pārbaude un jānorāda tie īpašie iemesli, kas ir piemērotās atkāpes pamatā.

[53] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 15. jūnijs, *Eco Advocacy* (C-721/21, EU:C:2023:477, 33. punkts). Turklāt pamatojums ir būtisks arī iestādei, kas atbild par projekta vides novērtējuma veikšanu un attīstības piekrišanas lēmuma pieņemšanu atbilstoši IVN direktīvai, kā skaidrots šo secinājumu pirmajā daļā.

[54] Šī ir tieši tāda pieeja, kādu Īrijas valdība izklāstījusi *Guidance on the Strict Protection of Certain Animal and Plant Species under the Habitats Directive in Ireland* [Vadlīnijās par dažu dzīvnieku un augu sugu stingru aizsardzību atbilstoši Dzīvotņu direktīvai Īrijā], 11. un 12. lpp. pieejamas: https://www.npws.ie/sites/default/files/files/strict-protection-of-certain-animal-and-plant-species.pdf.

[55] Pēc analoģijas skat. spriedumu, 2019. gada 10. oktobris, *Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola* (C-674/17, EU:C:2019:851, 66. un 69. punkts).

Turklāt kompetentā iestāde nevar atsaukties uz Dzīvotņu direktīvas 16. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto atkāpes pamatu, lai atļautu celtniecības projektu, it īpaši, ja nav pamatojuma, kas paskaidrotu, kā šis projekts veicina savvaļas faunas un floras aizsardzību un dabisko dzīvotņu saglabāšanu.

V. Secinājumi

69. Pamatojoties uz iepriekš izklāstīto analīzi, ierosinu Tiesai uz *High Court* (Augstā tiesa, Īrija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par dažu sabiedrisku un privātu projektu ietekmes uz vidi novērtējumu 11. panta 2. punkts

   jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja lēmums par atkāpi, kas pieņemts saskaņā ar Padomes Direktīvas 92/43/EEK (1992. gada 21. maijs) par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību 16. panta 1. punktu, ietilpst Direktīvā 2011/92 paredzētajā attīstības piekrišanas procedūrā, termiņš šīs atkāpes tiesiskuma apstrīdēšanai attiecīgajai sabiedrības daļai nevar beigties pirms lēmuma par attīstības piekrišanu pieņemšanas dienas.

2) Direktīvas 92/43 16. panta 1. punkts

   jāinterpretē tādējādi, ka kompetentajai iestādei, lai piešķirtu atkāpi atbilstoši šai tiesību normai, jāveic efektīva alternatīvo risinājumu pārbaude un jānorāda tie īpašie iemesli, kas ir piemērotās atkāpes pamatā. Turklāt kompetentā iestāde nevar atsaukties uz Direktīvas 92/43 16. panta 1. punkta a) apakšpunktā paredzēto atkāpes pamatu, lai atļautu celtniecības projektu, it īpaši, ja nav pamatojuma, kas paskaidrotu, kā šis projekts veicina savvaļas faunas un floras aizsardzību un dabisko dzīvotņu saglabāšanu.